

Кушнір М.П.

Морально-етичні засади гармонізації стосунків суспільства та природи

Проблема збереження природного середовища і екологічної безпеки стосується кожного жителя планети і відноситься до найактуальніших завдань сьогодення. Ніколи людина надмірно не піклувалася про природу. Але раніше природа ще була здатна відновлювати порушений баланс. Та в другій половині ХХ ст., коли людина почала особливо виснажувати навколишнє середовище, було майже зламано опір природних сил внаслідок ураження імунної системи природи. Такі екологічні катастрофи, як вибух на ЧАЕС, пожежа нафтових свердловин у Перській затоці свідчать, що забруднення довкілля нині не має меж. У цей складний період спотворення відносин між людьми і природою ми переживаємо, мабуть, головну кризу. Кризу не стільки економічну чи політичну, а моральну, суть якої полягає у відсутності етичного ставлення до природи. Бомба

уповільненої дії заложена в надрах людського буття.

Настав час людям зрозуміти: якщо не буде досягнуто збалансованості в подальшому розвитку нашої цивілізації та гармонізації взаємин суспільства і природи, катастрофа глобального масштабу неминуча. Життя переконливо свідчить про необхідність глобальної стратегії охорони навколишнього середовища і раціонального використання природних ресурсів. Саме тепер повинен наступити крутий поворот у суспільному ставленні до природи. Необхідна докорінна ломка суспільних стереотипів мислення. Формування нових морально-етичних принципів життєдіяльності, гармонійного співіснування з оточуючим природним середовищем.

На сучасному етапі постає нагальна потреба поміняти свідомість, інерцію нашого мислення, підвищити компетентність населення. Вже сьогодні повинна народитися нова відповідальна мораль, яка формує концепцію добра і зла, правильності і помилковості по відношенню до всього, що оточує людину. Головною умовою гармонізації відносин між людським суспільством і природою є екологічна освіта і моральне виховання. Можливо, тільки тоді

екологічна свідомість зростає, коли на державному рівні буде розроблена і втілена в життя чітка система заходів екологічно-морального виховання з безпосереднім виходом на особистості. Ця система, на нашу думку, повинна передбачати сімейне, дошкільне, шкільне, вузівське виховання і розгалужену систему екологічного виховання дорослих через засоби масової інформації (преса, радіо, телебачення). Це система жорстких штрафних санкцій на рівні індивіда, а не підприємства.

Читання короткочасного курсу для учнів та студентів, що пов'язаний з екологічним вихованням, не дає та і не може дати позитивних результатів. Бо, як відомо, знання самі по собі, якщо вони не трансформуються в переконання, не формують людину як особистість. А отже, система екологічного виховання в названих напрямках, на нашу думку, повинна носити не абстрактно-теоретичний, а конкретно-практичний характер. Переконання людини формуються з дитинства. Як зазначив педагог В.Сухомлинський, у душі дитини завжди живе потреба відображати навколишній світ по-своєму. Його концепція спілкування дітей з природою допомагає розвивати чутливе, уважне ставлення до всього живого (рослин, птахів, звірів). Заняття на природі виховує екологічну культуру особистості, головним показником якої є піклування про навколишнє природне середовище.

Як відомо, західно-європейські країни пройшли через систему екологічного виховання і прийшли до

конкретно-практичної концепції. У кожній школі є живі куточки, де діти вирощують квіти, доглядають за садом і тими істотами, які там є (черепахи, кролі), проводять озеленення біля своїх будинків. Людина, яка посадила дерево і доглядає за ним, не зламає його.

Отже, екологічне виховання пов'язується в першу чергу з моральними принципами людини. Аже духовний занепад людини - тяжке захворювання, яке супроводжується втратою сумління, як природного морального закону.

Слід відмітити, що в незалежній Україні, на превеликий жаль, немає єдиної концепції морального виховання. Ми глибоко переконані, що такою може бути концепція формування християнської моралі. Інколи її намагаються (боячись терміну "християнська") підмінити терміном загальнолюдська. Однак, як показує багатюща історія держави, загальнолюдською завжди виступала християнська мораль. Про це також свідчить історія міста Острога та Острозької Академії. "Острозькими Афінами" назвали наш край саме в той період, коли в ньому панувала християнська мораль. Наш навчальний заклад працює над втіленням даної виховної концепції. Накопичений певний досвід в цьому питанні, розроблена дидактична система. Об'єднавши зусилля науковців у подальшій розробці та втіленні цієї системи дасть можливість нівелювати проблеми екологічного виховання.